

Recenzia

Ochrana ľudských hodnôt v súkromnom práve

vyd. TypoPress, 2023. 229 s.
ISBN: 978-80-8129-144-9

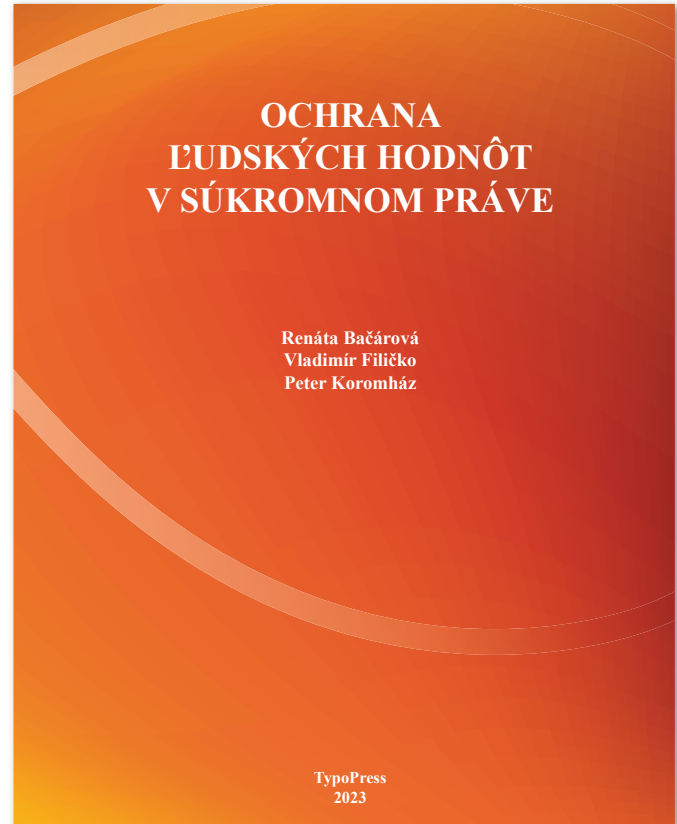
JUDr. Renáta Bačárová, PhD., LL.M.
JUDr. Vladimír Filičko, PhD.
Mgr. Peter Koromház, PhD.

Autorský kolektív z Právnickej fakulty Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach pripravil a v roku 2023 vydal vedeckú monografiu s inšpiratívnym názvom zameraným na ochranu ľudských hodnôt v oblasti súkromného práva. Spojenie autorov doc. JUDr. Renáty Bačárovej, PhD., LL.M., JUDr. Vladimíra Filička, PhD., a Mgr. Petra Koromháza, PhD., napovedá, že s ohľadom na ich profesijné zameranie pôjde o tri rozličné pohľady na skúmanú problematiku, čo potvrdzuje aj obsah knihy.

Predložená monografia sa zameriava na štyri základné oblasti výskumu, ktorý sa orientoval na skúmanie konfliktov základných práv v kontexte ochrany ľudských hodnôt v spotrebiteľskom práve, práve duševného vlastníctva, rodinnom práve a medicínskom práve. Ako sa uvádza v úvodnej kapitole, na základe uvedeného boli identifikované tie základné práva, v ktorých sa konflikty prejavujú najvýraznejšie, a to právo na slobodu prejavu a informácie, právo na slobodu vedeckého bádania a umenia, ochranu výsledkov tvorivej duševnej činnosti, ochranu osobných údajov, právo na ochranu rodiny a rodinného života, manželstva, súkromia či právo na ochranu zdravia.

Osobitne treba vyzdvihnúť, ako autori dokázali identifikovať prieniky prostredníctvom ochrany ľudských hodnôt v priamo neprepojených oblastiach práva, ako dokázali samostatne vedecky pracovať a i napriek tomu vytvoriť kompaktné dielo vedeckej kvality.

V časti o ochrane spotrebiteľa treba vyzdvihnúť časť venujúcu sa spotrebiteľským vzťahom v zdieľanej ekonomike, v ktorej sa autor venoval osobitným aspektom v tejto rýchlo sa rozvíjajúcej oblasti, ktorá sa nemusí nevyhnutne riadiť pravidlami, ktoré boli v minulosti vytvorené pre tradičné spotrebiteľské vzťahy. Autor sa okrem iného zaoberá otázkou, kedy ide v oblasti zdieľanej ekonomiky o spotrebiteľský vzťah. Prevádzkovateľ platformy je zvyčajne profesionálny subjekt a užívateľ zase subjekt neprofesionálny. Spotrebiteľský charakter nie je vylúčený

ani pri právnom vzťahu založenom medzi prevádzkovateľom platformy a poskytovateľom, aj keď v tomto prípade nemusí ísť o pravidlo, keďže aj v tomto vzťahu vystupuje prevádzkovateľ platformy ako profesionál a poskytovateľ, ktorý môže vystupovať ako neprofesionál príležitostne zdieľajúci svoje prebytočné hodnoty. Polemizovať o spotrebiteľskom postavení je však potrebné najmä vo vzťahu medzi užívateľom a poskytovateľom. Predmetný právny vzťah totiž na prvý pohľad nemá spotrebiteľský charakter, keďže ide spravidla o právny vzťah dvoch neprofesionálov (C2C). Autor dodáva, že z príležitostného zdieľania hodnôt sa však častokrát stáva ich opakované, až „profesionálne“ zdieľanie. Z uvedených dôvodov vyvstáva viacero otázok súvisiacich s potrebou regulácie „podnikania“ takýchto nepodnikateľských subjektov (potreba zabezpečenia licencie, povolenia a pod.), ako i otázok súvisiacich so zabezpečením náležitej ochrany slabších subjektov.

Z kapitoly o ochrane ľudskoprávnych hodnôt v kontexte rodinného práva potom treba spomenúť najmä spracovanie problematiky práva dieťaťa poznať rodičov ako súčasť práva na rodičovstvo. So závermi týkajúcimi sa potreby novelizácie zákona o rodine sa rovnako stotožňujeme, napr. vo vzťahu k povinnosti podrobiť sa testu DNA, a to aj v kontexte rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva (58757/00 Jäggi vs. Švajčiarsko).

V kapitole zameranej na oblasť medicínskeho práva je pozornosť zameraná na jednotlivé inštitúty a prostriedky ochrany ľudských hodnôt, konkrétne ochranu zdravia pacienta, ochranu zdravia zdravotníckeho pracovníka, ochranu súkromia pacienta, výhradu vo svedomí a ochranu dôstojnosti v medicínskom práve. Ako sa uvádza v závere publikácie, ochrana ľudských hodnôt v medicínskom práve je bytostne spätá s ochranou základných ľudských práv. Možno dokonca konštatovať, že jednotlivé chránené ľudské hodnoty prevažne splývajú so základnými ľudskými právami. Jedinou identifikovanou ľudskou hodnotou v medicínskom práve, ktorá nie je výslovne základným ľudským právom identifikovaným v medzinárodných prameňoch práva, je výhrada vo svedomí. Samozrejme, aj táto ľudská hodnota je úzko prepojená so základnými ľudskými právami, ktoré autori v texte identifikovali. Naopak, v prípade ochrany ľudských hodnôt v rodinnom práve autori dospeli k odlišným záverom. Identifikované ľudské hodnoty chránené v rodinnom práve nie sú ani v prípade jednej z nich totožné so základnými ľudskými právami, ale ide o osobitné ľudské hodnoty spojené výlučne s rodinným právom. Samozrejme, samy osebe je možné ich prepojiť s niektorými základnými ľudskými právami, ktoré determinujú obsah týchto ľudských hodnôt.

Osobitne však treba vyzdvihnúť časť o ochrane ľudskoprávných hodnôt a duševného vlastníctva, ktorá po odbornej stránke jednoznačne vyniká. Doc. Bačárová sa v tejto časti zaoberá najmä najnovšou právnou úpravou po transpozícii smernice o autorskom práve na digitálnom jednotnom trhu (2019/790), jej kontroverzným článkom 17 a s tým súvisiacimi požiadavkami na filtráciu a vysporiadanie práv. Spracovaná problematika je však podstatne širšia, pričom treba vyzdvihnúť najmä bohatý bibliografický aparát slovenskej aj zahraničnej proveniencie.

Hneď v úvode publikácie nás autorka uviedla do problematiky, keď uviedla, že „kolízie základných práv vznikajúce v súvislosti s ochranou duševného vlastníctva sú v digitálnom svete pomerne časté a súvisia najmä so slobodou prejavu, právom na informácie a ochranou súkromia. V popredí skúmania stojí fyzická osoba ako tvorca a nositeľ hodnôt chránených autorským právom, právom súvisiacim s autorským právom alebo právom priemyselného vlastníctva, ktorého záujmy môžu kolidovať s právami iných fyzických osôb alebo právnických osôb. Pozornosť sa sústreďuje predovšetkým na kolízie v rámci autorského práva, ktoré súvisia najmä s používaním diel a periodík na internete a okrajovo tiež predmetov priemyselného vlastníctva a dotýkajú sa práva na súkromie a v rámci neho práva na ochranu osobných údajov, slobody

prejavu a práva na informácie, slobody umenia a podnikania a tiež práva na vzdelanie. Nástup digitálnych technológií zásadne mení aj vnímanie ochrany duševného vlastníctva najmä na internete. Autorské právo v Európskej únii prechádza významnou reformou, ktorá má zásadný vplyv na formovanie základných ľudských hodnôt. Avšak aj oblasť priemyselných práv, najmä zmeny pri skúmaní technickej tvorivosti nastoľuje otázky v postavení a ochrane záujmov fyzických osôb ako pôvodcov resp. tvorcov technických riešení v porovnaní s výsledkami vytvorenými s pomocou umelej inteligencie. V centre pozornosti budú preto predovšetkým subjekty, ktorých sa kolízia záujmov chránených právom duševného vlastníctva najviac týka a to najmä s ohľadom na prostredie internetu. Predovšetkým pôjde o autorov, výkonných umelcov, vydavateľov periodík, používateľov autorských diel a umeleckých výkonov a periodík, poskytovateľov služby zdieľania obsahu online, pôvodcov výsledkov technických riešení a ich využívatelov. Z pohľadu skúmanej problematiky možných kolízií základných práv v kontexte ochrany výsledkov tvorivej duševnej činnosti bude pre nás rozhodujúce zakotvenie práva na ochranu osobných údajov v článku 8 Charty, ktoré možno subsumovať pod právo na súkromie, slobody prejavu a práva na informácie v článku 11 Charty, slobody umenia upravenej v článku 13 Charty, slobody podnikania podľa článku 16 Charty a práva vlastníť majetok vrátane ochrany duševného vlastníctva zakotvené v článku 17 Charty.“

Autorka vo svojej kapitole podrobne spracovala rozličné aspekty ochrany ľudských hodnôt v oblasti práva duševného vlastníctva. Osobitne sa zamerala na postavenie špecifických príjemcov ľudských hodnôt, ktorými sú osoby so zdravotným postihnutím a osoby s poruchou čítania, výskumné organizácie a inštitúcie správy kultúrneho dedičstva. Ako sprostredkovateľov ľudských hodnôt potom posudzovala poskytovateľov zdieľania obsahu online a vydavateľov periodika, ktorých postavenie výrazne ovplyvnila novela Autorského zákona z roku 2022 (z. č. 71/2022 Z. z.). V centre autorkinej pozornosti však boli aj jednotlivé inštitúty a prostriedky ochrany ľudských hodnôt vrátane vybraných otázok zodpovednosti či otázky spojené so spravodlivým odmeňovaním autorov, výkonných umelcov a pôvodcov.

Celkovo možno zhrnúť, že ide o prínosný a inšpiratívny titul, ktorý stojí za prečítanie, a preto na záver ešte jedna praktická rada: nakoľko bola monografia súčasťou realizácie projektu VEGA, nie je obchodne dostupná.¹

Zuzana Adamová*

1 V prípade záujmu o výtlačok odporúčame obrátiť sa priamo na autorov: renata.bacarova@upjs.sk.